

ІМПЕРАТИВИ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ: БЕЗПЕКОЗНАВЧИЙ ПІДХІД

Зінорук Максим Миколайович,

аспірант кафедри конституційного,

адміністративного та фінансового права,

Академія праці, соціальних відносин і туризму (м. Київ)

Науковий керівник: д.ю.н., професор Діордіца І.В.

Війна проти України не стала несподіванкою для інтелектуальних кіл нашого суспільства. Інтелектуальні цеглини в підмурок майбутнього вкладалися роками чисельними працями наукових безпекових [1-5], політологічних [6-10] та правничих [11-13] шкіл, але питання національної державності і державотворення завжди виходило на останній план, а держава по суті не мала справжньої стратегії функціонування. Ми свідомо не відзначаємо на таку категорію, як *розвиток*, бо постійний розвиток є неможливим, він апріорі утворює засади для протистояння, суперечностей та конфліктів.

В Українській державі існує разюча прогалина між науковими доробками і практикою. Практична відсутність вчених у політичному середовищі, у сфері не лише розроблення, а й безпосереднього ухвалення рішень призвела до втрати державою стратегічного курсу, сповідування флюгерства і пристосуванства.

Така ситуація призвела до активної фази війни. Тому слід тверезо та прагматично переоцінити існуючі підходи, адже війна рано чи пізно скінчиться, але якщо система управління так і залишиться функціонувати на минулих засадах, то це знову призведе до нової більш кривавої війни, наслідки якої передбачити буде вже надто складно.

У даній статті ми хотіли б здебільшого використовувати діалогічний принцип, оскільки постулювання тих чи інших проблем без розуміння причин їх появи і надання можливих напрямів їх розв'язання виходить за межі нашого розуміння змісту наукової діяльності.

Державна безпека складається з таких імперативних легітимованих складових: а) державний суверенітет; б) територіальна цілісність; в) демократичний конституційний лад; г) життєво важливі національні інтереси. Це чітко визначено у Стратегії забезпечення державної безпеки України [14].

Однак, коли ми проаналізували „Національну стратегію у сфері прав людини”, затверджену Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/202; Указ Президента України „Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року” від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Стратегію сталого розвитку „Україна – 2020”, схвалену Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015, то маємо чітко констатувати на відсутність гіперзв’язків актів стратегічної правотворчості між собою.

Більше того, відзначимо і на дихотомію базових термінологічних категорій в актах стратегічної правотворчості стосовно державної безпеки, що суттєво ускладнює подальше розроблення як юридичної термінології у сфері державної безпеки, так і ускладнює правозастосування.

Якщо ми стверджуємо власну Стратегію розвитку, то це має бути документ з урахуванням, передусім українських національних інтересів. Стратегія розвитку: чи є це справді те, що ми хочемо і що потрібно нам? Чи може бути розвиток нескінченний, які його параметри (індекси та індикатори)? Адже останній компонент описаний в п. 32 цитованої Стратегії забезпечення державної безпеки, який передбачає *„формування цілісного безпекового сектора”*.

Але така постановка питання є по суті невірною, оскільки стратегія спрямовується на утворення якісно нових відносин, які здатні сформувати умови для реалізації стратегічних цілей держави. Фактично, жодного слова про стратегію в цій Стратегії не сказано. Лексема „стратегічний” зустрічається лише п’ять разів і застосовується лише в таких словосполученнях, як: 1) стратегічні цілі; 2) стратегічні комунікації; 3) стратегічні підприємства; 4) стратегічно важливі об’єкти; 5) стратегічні документи.

Тобто застосовувана термінологія не описує саме стратегію, вона не розкриває зміст стратегії: стратегія держави, стратегічна політика, стратегічне управління, стратегічні цілі, пріоритети, національні інтереси, стратегічний курс тощо. Відтак даний документ має: або некоректну назву, або зміст даного документа не відображає назви.

Якщо виходити із постулату, що *ідеї впливають на реальність*, то виникає логічні наукові запитання до укладачів текста даного документа: 1) яку ідеологію сповідували автори Стратегії забезпечення державної безпеки; 2) яку стратегію інституційного дизайну і державної безпеки буде покладено в основу у поствоєнний період.

Чи може стати шляхом до миру відсутність ясності та прозорості, справедливості та справжнього гуманізму без національної чи політичної приналежності та ідентичності?

На думку фахівців з Інституту держава і права ім. В.М. Корецького, справедливість – мета і сенс людського співжиття, основа права, засаднича цінність демократичного суспільства [7, с. 4].

Але далі автори пропонують розробити чергову стратегію — *Стратегію політико-правового розвитку Української держави*, яка має передбачати: 1) комплексне удосконалення функціонування інститутів, структур і механізмів державної влади; 2) належне забезпечення політико-правових відносин; 3) узгодження загальнонаціональних інтересів з інтересами окремих соціальних груп в умовах зростання ролі громадянського суспільства. А метою даною стратегії автори визначають узгодження системи політико-правових рішень та діяльності суб'єктів публічного управління, послідовна реалізація яких здатна забезпечити ефективне виконання суспільних завдань у визначених напрямках у середньостроковій перспективі [7, с. 5].

Відтак формуємо проміжні висновки: 1) дана *стратегія спрямована на удосконалення державних інститутів* – насправді даний механізм є інструментом ефективної стратегічної політики по досягненню стратегічних

національних інтересів; 2) акцентовано *на узгодженні загальнонаціональних інтересів* — насправді механізм балансу є одним із механізмів стратегічної політики, і фактично стратегічні цілі держави спрямовані на досягнення стратегічних національних інтересів, а механізм узгодження є одним із інструментів, адже узгодження є процесом, а не результатом, а процес завжди спрямований на результат. Тобто по факту результат авторами концепції не визначений. Більше того, за даного випадку слід більше говорити не стільки про узгодження скільки про *синхронізацію*, адже узгодження завжди передбачає домінування та лінійність, наявність керівного параметра в системі управління; 3) постулюється дискусійний факт про „*зростання ролі громадянського суспільства*” — зростання не може бути описано в параметрах безкінечності, тому постійне апелювання до зростання ролі є очевидною маніпуляцією, оскільки більшість проблем у сфері державної безпеки генеруються і вирішуються поза контекстом спроможностей громадянського суспільства; 4) роль стратегії визначені невірно, оскільки будь-який стратегічний документ передусім спрямовано на досягнення стратегічних цілей і довгостроковій перспективі.

Саме такі питання чітко викривають необхідність у наявності прозорої та послідовної стратегічної державної політики, чіткої і зрозумілої, а не декларативної Стратегії державної безпеки України — саме так ми пропонуємо називати документ, в якому формується концептуальні засади забезпечення державного суверенітету, територіальної цілісності та конституційного ладу Української держави, життєво важливих стратегічних національних інтересів. Імперативами пропонованої Стратегії визначаємо: а) збереження і творення національних традицій та спадщини Української держави; б) творення неповторності Української держави як європейської, сильної, безпекової, інформаційно розвиненої, високо-технологічної, соціально орієнтованої, правової, демократичної держави; в) творення стратегічного потенціалу і стратегічних спроможностей; г) формування засад стратегічної політики; г) формування засад стратегічного мислення і

підготовку відповідальних стратегічних лідерів, носіїв стратегічної культури і стратегічних цінностей; д) формування сприятливих умов для втілення національного, політико-безпекового, соціально-правового та духовно-культурного єднання у хронотопі, спираючись на глибинні коріння національної самоідентичності, багатовікову історію українського державотворення, успішну практику безпекотворення попередніх і нинішнього покоління; е) творення власної історії успіху Української держави.

Список використаних джерел:

1. Ліпкан В.А. Безпекознавство : *навчальний посібник*. Київ : Вид-во Європ. ун-та, 2003. 208 с.
2. Ліпкан В. А. Теорія національної безпеки : *підручник*. Київ : КНТ, 2009. 631 с.
3. Ліпкан В. А., Зубко Г. Ю. Стратегія державної інфраструктурної політики України: *монографія* ; за загальною редакцією В. А. Ліпкана. Київ: Ліпкан В. А., 2022. 1008 с.
4. Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України: *монографія*. Київ: Текст, 2003. 600 с.
5. Діордіца І. В. Кібербезпекова політика України: стан та пріоритетні напрями реалізації: *монографія*. Запоріжжя: Видавничий дім „Гельветика”, 2018. 548 с.
6. Горбатенко В. Принципи, методи і основні етапи політичного прогнозування. *Людина і політика*. 2003. № 5. С. 46–55.
7. Стратегія політико-правового розвитку України до 2030 року: науково-аналітична записка / Кол. авт.; за ред. І. О. Кресіної. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2022. 176 с.
8. Кресіна І.О., Кушнар'єв І.В. Політична корупція: глобальні виклики і Україна. Київ: Норма права, 2022. 296 с.
9. Правова політологія. Академічний курс : *підручник*. Київ : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького, 2021. 480 с.

10. Ліпкан В. А., Яковець А. В. Геостратегія сучасного Китаю : *монографія* ; за загальною редакцією доктора юридичних наук, професора В. А. Ліпкана. Київ : В.А. Ліпкан, 2023. 384 с.

11. Богуцький П. П. Концептуальні засади права національної безпеки України / НДІ інформатики і права НАПрН України. Київ; Одеса: Фенікс, 2020. 374 с.

12. Чуйко З. Д. Конституційні основи національної безпеки України: дис. ... канд. юрид наук: 12.00.02. Харків, 2007. 209 с.

13. Левицька М.Б. Теоретико-правові аспекти забезпечення національної безпеки органами внутрішніх справ України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2002. 207 с.

14. Стратегія забезпечення державної безпеки : *Указ Президента України* від 16 лютого 2022 року № 56/2022.